

PRIKAZ PRAKTIČNIH POLITIKA: DIGITALNA INKLUZIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Juli 2025

Trenutno stanje u zemlji

U Bosni i Hercegovini ne postoji jedinstvena nacionalna strategija posvećena digitalnoj inkluziji, a sam pojam rijetko se koristi u zakonodavnim i strateškim dokumentima. Digitalna inkluzija nije jasno prepoznata kao reformski prioritet, već se fragmentirano obrađuje kroz sektorske i entitetske strategije, s fokusom na infrastrukturni razvoj, e-usluge i osnovne digitalne vještine. Iako su u pojedinim dokumentima, poput Strategije razvoja Federacije BiH 2021–2027 i strategija Brčko distrikta, prepoznate potrebe ranjivih grupa, mjere su često nedovoljno razrađene i nisu sistemski povezane s jasno definisanim konceptom digitalne inkluzije. Nacionalne politike su samo djelimično usklađene s evropskim okvirima poput DigiComp Framework i European Declaration on Digital Rights, pri čemu izostaje formalna integracija ovih standarda u strateško-planerske dokumente. Nedostatak koordinacije, političke volje i operativne definicije digitalne inkluzije, uz ograničene mehanizme monitoringa, dodatno otežava njen razvoj kao sveobuhvatnog, međusektorskog i društveno inkluzivnog koncepta.

Ranjive grupe i faktori ranjivosti

Osobe s invaliditetom: ograničen pristup asistivnim tehnologijama, nepristupačne digitalne platforme, nedostatak prilagođenih edukacija

Starije osobe (65+): niska digitalna pismenost, ograničeno iskustvo u korištenju tehnologije, slab pristup obukama

Stanovnici ruralnih područja: nedostatak infrastrukture, udaljenost od obrazovnih i podršnih centara

Siromašni i socijalno isključeni: nemogućnost priuštiti uređaje i internet, ograničen pristup obukama i digitalnim servisima

Nezaposleni: smanjen pristup obukama i mogućnostima za razvoj digitalnih vještina

Žene u ruralnim područjima i žene s invaliditetom: višestruka diskriminacija i nedostatak ciljane podrške

OSNOVNI INDIKATORI

BDP 42,3 MILIJARDE BAM

28 % STANOVNIŠTVA SA SAMO OSNOVNIM OBRAZOVANJEM

15,1% STANOVNIŠTVA SA VISOKOM/VIŠOM STRUČNOM SPREMOM (25+)

63,51 % STANOVNIŠTVA SA SREDNJIM OBRAZOVANJEM (25+)

21,64% STANOVNIŠTVA 65+

16,5% LJUDI U RIZIKU OD SIROMAŠTVA

60,8% RURALNOG STANOVNIŠTVA

84,2% DOMAĆINSTAVA S PRISTUPOM INTERNETU

83,38% STANOVNIŠTVA KOJE KORISTI INTERNET

35,3% STANOVNIŠTVA S OSNOVNIM DIGITALNIM VJEŠTINAMA

9% STANOVNIŠTVA S NAPREDNIM DIGITALNIM VJEŠTINAMA

Djeca i mladi iz ruralnih područja: neravnomjeran pristup internetu i digitalnoj opremi u školama

Osobe s mentalnim teškoćama i teškoćama u razvoju: ograničena podrška za korištenje digitalnih alata

Mladi iz institucionalne brige: nedostatak pristupa opremi i internetu, nedostatak podrške za razvoj digitalnih vještina

Neregistrovani migranti: potpuna digitalna isključenost, nedostatak pravnog statusa za korištenje e-usluga

Dugoročno nezaposleni bez pristupa internetu: potpuna isključenost iz digitalnog društva

Djeca i mladi s teškoćama u razvoju: nedostatak pristupačnog nastavnog materijala i asistivne tehnologije

Glavni izazovi

Glavni izazovi u Bosni i Hercegovini proizlaze iz nedostatka jedinstvene nacionalne strategije i jasne operative definicije digitalne inkluzije, što dovodi do fragmentiranih nadležnosti, slabe koordinacije i preklapanja aktivnosti. Politike su uglavnom usmjerene na infrastrukturu i e-usluge, dok mjere za ranjive grupe ostaju ograničene, a usklađenost s evropskim okvirima poput DigiComp-a i Evropske deklaracije o digitalnim pravima je djelimična. Ne postoji namjenski budžet, a implementacija se oslanja na kratkoročne projekte donatora. Mehanizmi monitoringa su nedovoljni, bez razvrstanih podataka po ranjivim grupama, pristup infrastrukturi i obukama je neujednačen, a funkcionalna digitalna pismenost ograničena, posebno u ruralnim područjima i među osobama s invaliditetom zbog nepristupačnih platformi i nedostatka asistivnih teh-

nologija. Poseban izazov predstavlja izostanak ciljanih programa za "nevidljive grupe" poput neregistrovanih migranata, mladih iz institucionalne brige i dugoročno nezaposlenih bez pristupa internetu.

Rješenja zahtijevaju usvajanje nacionalne strategije usklađene s EU standardima, formiranje koordinacionog tijela, uspostavu namjenskog fonda, razvoj nacionalnog okvira digitalnih kompetencija te participativni monitoring uz uključivanje civilnog društva. Za ranjive grupe potrebno je osigurati ciljane obuke, subvencije za opremu, pristupačne javne platforme, mobilne digitalne hubove u ruralnim područjima, integraciju digitalne inkluzije u programe socijalne zaštite i zapošljavanja, te specijaliziranu podršku za one koji su potpuno isključeni iz digitalnog društva.

Dobar ili obećavajući primjer politike

Akelius Digital Language Course predstavlja značajnu inicijativu na nacionalnom nivou usmjerenu na unapređenje pristupa obrazovanju za djecu, s posebnim fokusom na romsku djecu i djecu u pokretu u Bosni i Hercegovini, kroz njihovo uključivanje u formalni školski sistem. Program kombinuje online i offline metode učenja, koristeći interaktivne i gamifikovane sadržaje za razvoj jezičkih vještina koje su ključne za obrazovnu inkluziju.

Glavne aktivnosti

- Razvoj i implementacija višjezične digitalne platforme s prilagođenim sadržajem
- Obuka nastavnika i školskog osoblja
- Saradnja s porodicama radi osiguravanja kontinuiteta učenja kod kuće
- Instalacija Akelius aplikacije na uređaje koji se mogu koristiti offline, uz podršku roditelja/staratelja
- Obezbeđivanje tableta i pristupa internetu za učenike bez vlastite opreme
- Kontinuirano praćenje i prilagođavanje sadržaja

Implementatori

Akelius Foundation u partnerstvu s ministarstvima obrazovanja i uz podršku UNICEF-a Bosna i Hercegovina

Uticaj

- Omogućeno je da više od 1.500 romske i migrantske djece stekne osnovne i srednje jezičke vještine potrebne za uspješnu školsku integraciju
- Povećane su digitalne kompetencije i učenika i nastavnika
- Kreiran je model koji se može replicirati, a koji kombinuje digitalne alate i inkluzivnu pedagogiju, primjenjiv i na druge marginalizirane grupe u zemlji